

El planeta encara està amenaçat

Rio: esperança i desencís

Les conclusions que es poden treure de la Conferència de les Nacions Unides per al Medi Ambient i el Desenvolupament poden ser positives o negatives. La diferència només està en la visió global i a mitjà termini de la trobada o bé en els aspectes concrets i els acords signats.

La Conferència de les Nacions Unides sobre Medi Ambient i Desenvolupament (CNUMAD), feta a Rio al començament de juny, era convocada per la 42 Conferència General de les Nacions Unides. Els precedents més coneguts d'aquesta reunió mundial eren la Conferència d'Estocolm, d'ara fa 20 anys, i el treball *El Nostre Futur Comú*, més conegut per *Informe Brundtland*, que va publicar l'any 1987 la Comissió Mundial sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament i que emanava de la conferència esmentada.

Després de més de dos anys de reunions preparatòries, l'anomenada Cimera de la Terra és presentava com una oportunitat molt important per a prendre decisions d'abast mundial sobre medi natural i desenvolupament. Els països pobres, és a dir, els representants de tres quartes parts del planeta, van plantejar els problemes ambientals des d'una perspectiva àmplia, insistint especialment en les ineludibles vinculacions existents entre medi i desenvolupament. Els països rics, en línies generals, van fer un enfocament més restrictiu d'aquestes vinculacions a fi d'estalviar-se els punts més candents, i alhora més importants, de la dinàmica del planeta.

El generador principal d'aquesta conferència eren els estudis científics que alerten sobre la greu degradació ambiental que l'activitat humana produeix en el planeta. O, si es vol, els severos informes difosos per la comunitat científica especialitzada sobre l'impacte dels desequilibris ambientals que produïm i que encara no s'han plasmat, sinó en petita part, en la biodiversitat, el canvi climàtic, les zones boscoses... En general, sobre tot allò que forma part de les estructures planetàries que han permès la vida al nostre planeta tal com la coneixem.

Abans de la Conferència de Rio els científics havien definit l'abast del proble-

ma i hi havien proposat algunes possibles solucions. Però l'acceptació d'aquestes propostes i la posta en pràctica depèn dels governs dels països representats en la Cimera. Per aquest motiu i per la impossibilitat real de tractar de qüestions ambientals sense incidir en altres camps de la gestió d'un país, les anàlisis dels científics van quedar en un segon terme durant la Cimera, que va tenir una forta component política i ideològica.

Ideològicament, des d'un bon principi van sorgir –a vegades implícitament, a vegades explícitament– serioses crítiques al sistema econòmic actual dels països rics, tant pel que té de consumisme desmesurat com d'industrialisme contaminant. Aquest sistema era qüestionat repetidament per dos motius principals: perquè és inexportable als països pobres (els problemes ambientals que generaria són incalculables i els recursos disponibles de la terra, finits) i per insostenible, fins i tot si només uns pocs països rics el mantenen.

L'altre gran tema de fons era la relació Nord-Sud. Els països subdesenvolupats, però amb recursos naturals (cal tornar a recordar que és la majoria del territori de la terra), reclamaven un tracte diferent del que reben ara. Per assumir els esforços proteccionistes que els països del Primer Món els demanaven, proposaven que es produís un canvi d'actitud d'aquests en el terreny econòmic, comercial i tecnològic.

Els debats sobre l'Agenda XXI, que podem considerar com el pla d'acció fins al començament del segle vinent per a millorar el medi; el conveni sobre biodiversitat, per a construir un marc de cooperació internacional destinat a protegir les espècies del planeta i els seus hàbitats; també el del clima, que procura la reducció de gasos hivernaculars com el CO₂, metà i altres que lesionen l'atmosfera i el de la protecció dels boscos del planeta tenien com a rerefons les relacions Nord-

Sud i el desenvolupament insostenible.

Individualment, aquests convenis no signifiquen l'avenç que caldria haver esperat d'una Cimera de la Terra. En general, són imprecisos, poc vinculants i sense dotació econòmica suficient. Cal remarcar també que alguns aspectes de vital importància, com els relacionats amb l'energia nuclear, l'exportació de deixalles tòxiques, la problemàtica oceànica, el comportament de les multinacionals i la biotecnologia, no hi van ser tractats o ho foren d'una manera molt superficial.

Però també hi ha elements positius. Les Organitzacions No Governamentals

(ONG) hi van tenir un gran relleu, tant en el desenvolupament de la seva pròpia cimera (Fòrum Global), feta a Rio durant el mateix període de temps, com en la pressió que exerciren sobre les delegacions estatals. Els temes ambientals van tenir la difusió necessària perquè tothom s'adonés que poques coses hi ha al planeta que no afectin el medi. També es va aconseguir que augmentés la sensibilitat de la gent en relació amb les qüestions ambientals.

Això no obstant, per treure conclusions definitives sobre la Conferència de Rio encara caldrà esperar temps. No el temps necessari perquè l'ONU publiqui els tex-

tos definitius de la CNUMAD, sinó el temps de veure si s'adopten mesures suficients perquè es produeixi un punt d'inflexió de la situació actual.

Perquè això sigui així caldrà estudiar moltes de les reivindicacions dels països pobres. No n'hi ha prou amb els elements correctors que proposava el Nord. Caldrà, doncs, carregar als processos productius els costos de la protecció del medi, passar de sistemes de producció contaminants a d'altres de no contaminants, promoure i estendre l'educació ambiental en tots els àmbits i tendir cap a un sistema global de desenvolupament sostenible.

Totes aquestes mesures són aplicables als països del Nord, els industrialitzats; però els del Sud, els subdesenvolupats i els que estan en vies de desenvolupament, deixant de banda aquests canvis, en necessiten de més profunds, que han de venir dels països industrialitzats. És imprescindible de variar les relacions econòmiques i comercials entre Nord i Sud. Trencar el monopoli dels països del Nord en els organismes internacionals, com ara el Banc Mundial, que distribueix els diners als països menys afavorits. Aquests diners s'haurien de distribuir d'acord amb les necessitats i no pas els interessos dels països rics. S'hauria de transferir tecnologia no contaminant a qui no en té, sense que fos determinant el benefici econòmic que se'n pugui treure. Seria necessari també augmentar l'aportació dels països rics als pobres mitjançant l'increment del percentatge sobre el Producte Interior Brut destinat a l'ajuda dels països més necessitats.

Les primeres impressions de la Conferència de Rio donen, doncs, elements d'esperança i de desencís. De desencís perquè es podia haver arribat més lluny en tot d'aspectes concrets. D'esperança perquè a Rio poden haver-se assentat les bases d'una nova relació mundial, prescindint d'estructures caduques. La Conferència de Rio pot representar el punt de sortida d'una nova etapa dels humans en què el medi natural i el desenvolupament quedin fortament units i res no en quedi pràcticament fora. Si els aspectes generals d'aquesta conferència evolucionen favorablement durant els anys vinents, ens podem trobar davant un canvi que no pot ser sobtat perquè afecta importants estructures de la societat actual. Sigui com sigui el futur, una cosa sí que ha quedat patent: ja no hi ha temps per als discursos; cal passar a aplicar les solucions immediatament.

Jordi Portabella

